

О.В. Захарова

УЧАСТЬ УКРАЇНИ В ФУНКЦІОНУВАННІ ЄВРОРЕГІОНІВ

Мета статті полягає у оцінюванні залученості та участі України в функціонуванні єврорегіонів. Доведено історичну актуальність процесів створення єврорегіону як нової форми транскордонного співробітництва та євроінтеграції. Охарактеризовано контури правового поля для створення та функціонування єврорегіонів й реалізації програм транскордонного співробітництва в Європейському Союзі. Встановлено, що основним призначенням єврорегіону обрано комплексну інтеграцію прикордонних регіонів сусідніх європейських країн з метою їх прискореного соціального та економічного розвитку, поглиблення співробітництва з Європейським Союзом та спробу розв'язання проблем у різних сферах життєдіяльності прикордонних регіонів європейських країн. Проаналізовано сучасні погляди науковців на доцільність, особливості та результативність функціонування єврорегіонів. Охарактеризовано історичні аспекти приєднання України до руху створення єврорегіонів. Наведено перелік та загальну характеристику єврорегіонів, у складі учасників яких є Україна. Надано характеристику особливостей функціонування та життєздатності кожного з десяти єврорегіонів, які створено за участі України. Оцінено перспективи кожного єврорегіону у справі відновлення економіки України у післявоєнний період.

Ключові слова: єврорегіон, Україна, транскордонне співробітництво, соціально-економічний розвиток, регіональний розвиток.

Вступ. Максимальне досягнення цілей сталого розвитку окремою територією неможливе без одночасної взаємовигідної торгівельно-економічної взаємодії зі всіма регіонами, які мають з нею спільні кордони. Особливо це стосується територій інших країн, активне й конструктивне співробітництво з якими має забезпечити соціально-економічну та екологічну безпеку, взаємне культурне збагачення населення при збереженні власної національної ідентичності, дотриманні норм закону і моралі, міграційний баланс та розвиток освітнього, наукового, туристичного та виробничого потенціалів кожного регіону, що на довгостроковому підґрунті буде брати участь у реалізації міжнародних договорів. Для того, щоб досягти найвищого рівня результативності міжнародних зв'язків, мобілізації ресурсів і можливостей та співробітництва необхідно було забезпечити сприятливі для цього організаційно-нормативні, соціально-економічні та адміністративні умови. В якості інструмента, який мав би забезпечити виконання таких умов країнами Європи було обрано нову форму міжнародної взаємодії – єврорегіон.

Контури правового поля для створення і функціонування єврорегіонів та реалізації програм транскордонного співробітництва формують два основних міжнародних документа, розроблених Радою Європи: Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або органами влади, яку було прийнято 21 травня 1980 р. у Мадриді [1] та Європейська хартія місцевого самоврядування, яку було прийнято 15 жовтня 1985 р. у Страсбурзі [2]. Виходячи з тексту цих основоположних документів головним призначенням єврорегіону як транснаціонального об'єднання було обрано комплексну інтеграцію регіонів сусідніх європейських країн з метою їх прискореного соціального та економічного розвитку, поглиблення співробітництва з Європейським Союзом (далі – ЄС) та спробу розв'язання назрілих проблем у різних сферах життєдіяльності прикордонних регіонів європейських країн. Разом з тим слід зазначити, що ідея таких об'єднань не була новою, так як першу ініціативу подібного типу під назвою «Єврорегіон «Гронау» (Euregion Enschede-Gronau) було створено ще у 1958 р. між Німеччиною та Нідерландами.

Запроваджена Радою Європи ініціатива виявилася життєздатною та за більше ніж тридцять років з проголошення її початку європейськими країнами було створено понад 80 єврорегіонів, що територіально за довжиною охопили практично всі кордони ЄС та європейських країн. Процес створення єврорегіонів тривав до 2012 р., коли було офіційно закріплено процедуру формування останнього на сьогодні Єврорегіону «Дністер» між Україною та Молдовою. Через те, що кожен єврорегіон має свою історію створення та функціонування, різні вихідні економічні можливості країн-учасниць та нагромаджений до початку тісної співпраці потенціал взаємного соціально-

економічного розвитку у різних сферах життя країни, результативність їх функціонування не може бути однаковою. Фактична ж успішність функціонування та використання потенціалу кожного з єврорегіонів залежала від багатьох чинників, домінуючу роль серед яких у реальному житті відіграють геополітичні, соціально-економічні, демографічні й міграційні складові. Враховуючи той факт, що за умов глобалізації будь-які соціально-економічні зміни в окремому регіоні та країнах впливають на розвиток інших територій, що є суміжними в межах євроінтеграції, дослідження питань ефективності функціонування єврорегіонів має значний науково-практичний інтерес для можливостей відновлення економіки України та стабілізації економіки Європи та світу після припинення воєнної агресії РФ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика особливостей функціонування єврорегіонів, поширення позитивних практик та обговорення можливих наслідків прийняття невірних рішень або упущених можливостей у цій сфері отримала широке розповсюдження і у наукових дослідженнях протягом всього часу існування феномену «Єврорегіон». У тематиці єврорегіонів дослідження Й. Шмогнера [3] було одним з піонерських у напрямі обґрунтування доцільності країнам Європи створювати єврорегіони та посилення потенційних можливостей транскордонного співробітництва між ними. Автор на прикладі вивчення досвіду формування та функціонування Карпатського єврорегіону доводив, що досягти перспектив зростання ефективності даного транскордонного об'єднання та підвищити конкурентоспроможність кожного регіону-учасника можливо виключно на засадах вільної конкуренції. Досягти таких умов на думку автора можливо через оптимізацію фінансових потоків між державним та обласним бюджетами, у основі чого має лежати раціональна регіональна державна політика.

М. Грета та Дж. Отто [4] досліджуючи багатофункціональність діяльності єврорегіонів аналізують інституційну структуру та послідовність цілей транскордонних об'єднань. На прикладі ретроспективи функціонування шести польських єврорегіонів в роботі доведено доцільність створення таких транскордонних об'єднань. Досить позитивним є висновок авторів, які змогли аргументовано спростувати думку про те, що участь країни в певному єврорегіоні може стати загрозою національному суверенітету та ідентичності. Проте для України це твердження скоріш можна розглядати як попередження, так як за період 2003-2010 рр. країна увійшла до складу п'яти єврорегіонів разом із РФ, яка починаючи з 2014 р. окупувала частину території України, анексувала АР Крим та у лютому 2022 р. почала повномасштабні наступальні військові дії на всю територію України з метою повного знищення її ідентичності та незалежності.

А. Ноферіні, М. Берзі, Ф. Камоніта та А. Дура [5] здійснили глибокий структурний аналіз змісту та кількісних параметрів угод про транскордонне співробітництво на основі даних про функціонування 61 найбільш активних єврорегіонів. Висновки, які роблять автори, наводять на думку про те, що у специфіці діяльності єврорегіонів на сьогодні використано не всі можливості, що не дозволяє їм досягти найвищого рівня результативності, який очікувався на момент їх створення.

Й. Сухачек, М. Валанцік, Л. Врублевський, Й. Урмінський, М. Драстихова та І. Шотковський [6] при дослідженні потенційних можливостей управління розвитком сусідніх європейських країн, таких як Чехія, Словаччина та Польща, на підґрунті аналізу даних про функціонування Єврорегіону Бескіді роблять висновок про переважання серед мотивів членства регіонів у цьому транскордонному об'єднанні фінансових цілей. В якості інструментарію дослідження автори використали анкетне опитування респондентів, результати якого оцінювалися за шкалою Лайкерта та U-критерієм Манна-Уїтні. У роботі аргументовано доводиться, що запровадження інституту єврорегіонів разом із механізмом «стирання» кордонів у межах ЄС дозволяє уникнути та запобігти у майбутньому соціально-економічного занепаду прикордонних територій країн через територіальну віддаленість від їх центру та недостатність всіх внутрішніх видів взаємодії. Отже, єврорегіон виступає інструментом забезпечення тенденцій соціально-економічного зростання прикордонних територій та створює умови для їх інтеграції на рівноправній основі до системи господарських та фінансових зв'язків національної та міжнародної економіки.

Науковець Я. Куровська-Пиш [7] присвятив своє дослідження формулюванню умов, які є необхідними для побудови взаємовигідного та ефективного польсько-чеського партнерства в межах Єврорегіону Бескіді. У дослідженні доводиться, що досить надійним та дієвим інструментом побудови таких відносин має стати створення ефективної системи управління сумісними мікропроектами, на реалізацію яких мають бути цілеспрямовано інвестованими кошти ЄС. При цьому автори стверджують, що основну увагу слід зосередити на проектах довгострокового

характеру, реалізація яких підвищить рівень ефективності транскордонного співробітництва і партнерства.

Л. Врублевські, З. Дацко-Пікевич, Я. Кашик та Л. Хитілова [8] доводять, що транскордонне співробітництво країн на культурному рівні є стратегічним вектором розвитку європейських територій і має високий потенціал для соціально-економічного розвитку кожної з країн-учасниць. Автори на основі використання інструменту «інтерв'ю» дослідили потенціал розвитку культурних послуг через адаптацію концепції маркетингу відносин у культурних організаціях на польсько-чеському транскордонному ринку у межах Єврорегіону Бескіді. В результаті досліджень було встановлено кардинальну різницю у поглядах сторін на ті інструменти, які можуть бути ефективними для формування сприятливих міжнародних відносин в культурній сфері. Саме тому в роботі наголошується, що подальший розвиток єврорегіону на основі як маркетингових комунікацій, так і безпосередньо процедур формування культурного продукту має стати основою взаємного розвитку територій та міжкультурних зв'язків всіх його країн-учасниць.

Т. Студзенецьки, А. Якубовські та Б. Меєр [9] на прикладі польсько-білоруського транскордонного співробітництва діагностують інституціоналізаційні основи міжнародних відносин, конкретизують можливості активізації складових соціально-економічного розвитку кожної країни-учасниці єврорегіону та визначають шляхи більш ефективного використання коштів, які для цього виділяються ЄС. В якості методів дослідження автори використали інструментарій модерного семінару, інтерв'ю «фокус-група», опитувань та кабінетних досліджень, за опрацюванням результатів яких ними було обґрунтовано рекомендації щодо активізації транскордонного розвитку територій.

Дж. Абрам [10] здійснив оцінювання структури фінансування та результативності управління двох тристоронніх єврорегіонів – Šumava та Nisa, що мають більше ніж двадцятирічну історію існування та успішного функціонування. Фактологічною базою дослідження виступили фінансові звіти та показники ефективності реалізації проєктів обраних для дослідження єврорегіонів. За результатами оцінювання встановлено традиційну структуру фінансування із превалюванням у джерелах коштів, спрямованих з фондів ЄС. Крім того, в роботі доведено, що чим більш розвинутою у соціально-економічному плані є країна, тим вищим є її бюджет та масштабнішими можливості для розвитку сусідніх країн в межах транскордонних відносин.

Н. Ситник, В. Гуменюк, О. Сич та І. Ясіновська [11] у своєму дослідженні на основі таксономічного індексу здійснюють оцінку економічного потенціалу та ранжування регіонів, що входять до складу Карпатського єврорегіону. Результати дослідження довели необхідність стимулювання підприємницької активності в регіонах та запровадження проєктів щодо створення нових робочих місць, що дозволить підвищити рівень соціально-економічного розвитку країн та набути дієвого інструментарію для подолання безробіття, проблематика якого у периферійних регіонах однаково гостро стоїть перед всіма країнами незалежно від рівня їх економічного розвитку. Автори також обґрунтували доцільність створення регіональних стратегій, метою яких має стати активізація країнами туристичних потоків у прикордонні регіони, дотримання норм громадянського суспільства із розвинутою й ефективною комунікацією та всебічне відродження сіл та малих міст.

С. Маркович, М. Перич, М. Міятов, А. Драгін та Д. Доляк [12] присвятили своє дослідження вивченню думок та настроїв місцевого населення прикордонних територій Єврорегіону «Дрина-Сава-Маєвиця» щодо перспектив розвитку спортивно-подієвого туризму. В якості інструменту обробки отриманих даних автори обрали комп'ютерну програму SPSS Statistics 21.0. За результатами дослідження було встановлено низький рівень усвідомлення населенням тих потенційних можливостей, вигід та переваг, які можуть отримати регіони через активізацію туристичного руху в їх місцевості та розвитку туристичного ринку даного єврорегіону.

Дж. Стофферс, К. Хендрікс, О. Хабетс і Б. ван дер Хейден [13] обрали за тему дослідження порівняння відмінностей у процесах працевлаштування інноваційних лідерів у Бельгії та Нідерландах в межах єврорегіону. Автори розглянули міжнародні особливості працевлаштування новаторів на основі найбільш конкурентних компетенцій для малого та середнього бізнесу. Було встановлено розбіжності у досліджуваному процесі між країнами та доведено, що у більшості випадків на малих підприємствах функції менеджера з персоналу виконує безпосередньо директор. Такий підхід дозволяє мінімізувати витрати на процедури управління персоналом, проте він є суттєвим обмеженням у проникненні та поширенні інноваційної праці у периферійні приграничні регіони країни, що тим самим виступає перешкодою для можливостей їх перспективного розвитку. Саме тому розвиток транскордонного співробітництва у межах єврорегіонів має стати умовою для

підвищення рівня інноваційності та продуктивності праці у всіх куточках території країни, що дозволить підвищити рівень використання її людського капіталу.

М. Стусс, З. Макела та І. Станчик [14] сформулювали перелік основних інноваційних компетенцій, потрібних для прогресивного розвитку бізнесу в економічно розвинених країнах та дослідили наявні можливості для їх формування під час сучасного навчального процесу в провідних університетах країн ЄС, що являються учасниками Карпатського євро регіону. Автори на основі інструментальної обробки баз даних, нагромаджених у SCOPUS, Emerald, ProQuest та Ягеллонській бібліотеці, встановили, що в кожній країні-учасниці євро регіону поточна потреба у найбільш цінних компетенціях є різною, тому задля забезпечення ринку праці конкурентоспроможними фахівцями заклади освіти мають створювати спеціальні програми, здатні задовольнити наявний попит бізнесу на потрібні компетенції. Виконання цієї умови має стати одним з дієвих кроків забезпечення соціально-економічної ефективності функціонування євро регіону сьогодні та на перспективу.

Х. Бранд, А. Холледерер, У. Вольф та А. Бранд [15] у своєму дослідженні встановили, що в плануванні ключових складових діяльності євро регіонів не достатньо повно враховуються різнопланові аспекти охорони здоров'я, що не дозволяє розкрити та розвинути потенціал регіонів у цій сфері. Особливої актуальності це питання набуває у наші дні, коли світ вже другий рік перебуває у полоні коронавірусної інфекції COVID-19.

Отже, зважаючи на всі висновки з досліджень науковців можна стверджувати, що євро регіон виступає потужним інструментом регіонального розвитку за різними напрямками, проте досягти реалізації проголошених під час його створення цілей можливо на підґрунті принципів багатоаспектності, залученості та раціональності. Разом із тим, вивчаючи феномен «Євро регіон» не можна не спуститися на рівень окремої країни. Лише регіональна деталізація аспектів функціонування євро регіонів дозволить отримати вичерпні відповіді на питання стосовно результативності функціонування даного транскордонного об'єднання та розкрити перспективи реалізації тих цілей, які було проголошено при його створенні.

Метою статті є оцінювання залученості та участі України в функціонуванні євро регіонів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Україна набула незалежності у серпні 1991 р. і вже у липні 1992 р. подала заявку на вступ до Ради Європи та паралельно у грудні 1993 р. приєдналася до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво територіальних утворень та їх органів урядування. У листопаді 1995 р. заявка країни була прийнятою і Україна стала повноцінним членом Ради Європи. Європейська хартія місцевого самоврядування 1985 р. була ратифікована Верховною Радою України у липні 1997 р. З цього моменту Україна була повністю готовою та відкритою до офіційної співпраці з країнами ЄС у межах транскордонного співробітництва. Підкріпленням можливостей щодо співпраці стала синхронна ратифікація Верховною Радою України та Європейським Парламентом у вересні 2014 р. Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [16]. Можливості, які відкрилися, були використаними Україною з метою просторового розвитку та інтеграції у європейську спільноту, результатом чого стала участь України в десяти євро регіонах в якості повноправного члена. При цьому перший з таких євро регіонів було створено у вересні 1995 р., останній на даний момент – у лютому 2012 р. (табл. 1).

Євро регіон Буг став пілотним для України трьохстороннім транскордонним об'єднанням у межах євроінтеграції. Площа об'єднання становила 80,9 тис. км², через що він являється одним з найбільших євро регіонів [18]. Містом, яке стало адміністративним центром євро регіону від української сторони став Луцьк. Відповідно до установчих документів діяльність євро регіону була спрямованою на розвиток багатоаспектної співпраці країн-учасниць у сферах регіонального розвитку, зв'язку та транспорту, енерго- та водозабезпечення, охорони навколишнього середовища, промислового виробництва, торгівлі, сільського господарства та харчової промисловості, освіти та наукових досліджень, охорони здоров'я, спорту, культури та мистецтва, туризму, відпочинку та взаємодопомоги у питаннях запобігання та ліквідації злочинності та стихійних лих [19]. Важливим також визнавалося створення можливостей для всебічного розвитку відносин між мешканцями прикордонних територій, взаємовигідне співробітництво бізнесу та влади. Інструментом втілення у життя проголошених цілей стала реалізація спільних невеликих та мікропроектів через самофінансування, грантову підтримку й фінансування ЄС. З метою розширення можливостей для розвитку євро регіон в якості асоційованих членів прийняв до свого складу регіони, що не являються прикордонними, проте мають значний потенціал для сприяння розвитку проголошених ним цілей.

Враховуючи той факт, що джерелом розвитку в сучасній економіці виступають інвестиції, саме динамікою їх обсягів можна визначити дієвість договорів про міжнародне співробітництво. Так, за період 1994-2014 р. обсяг прямих інвестицій (акціонерний капітал) з інших країн світу в економіку Волинської області збільшився з 2,2 до 271,2 млн дол. США тобто у 123,3 рази [20]. Порівняльних даних про обсяги прямих інвестицій за період 2015-2021 рр. немає через зміну Національним банком методології розрахунків та публікацію ним зведеної інформації по платіжному балансу країни. При цьому слід зазначити, що Польща, яка є другою після Кіпру країною-інвестором в область, знизила питому вагу в загальних обсягах прямих інвестицій з 48,3% в 2009 р. до 13,5% в 2014 р., тобто спостерігалось падіння інвестиційної привабливості українського бізнесу для польських інвесторів. Натомість обсяги прямих інвестицій, що спрямовувалися з Білорусі в економіку Волинської області зросли з 0,3% у 2009 р. до 0,8% у 2014 р., проте їх розмір не є вирішальним.

Таблиця 1 – Участь України в євро регіонах

Рік створення або приєднання України	Назва євро регіону	Країни-учасниці та регіони
1995	<i>Буг</i>	Польща – Холмське, Люблінське, Тарнобжезьке, Замостьське та Білопідляське воєводства; Білорусь – Брестська область; Україна – Волинська область, з травня 2000 р. – Жовківський та Сокальський райони Львівської області як асоційовані члени; у 2005 р. Львівській, Одеській та Луганській областям надано звання асоційованих членів
1998	<i>Нижній Дунай</i>	Молдова – повіт Кагул; Румунія – повіти Галац, Бреїла, Тульча; Україна – Одеська область
2000	<i>Карпатський</i>	Угорщина – п'ять областей та міст з обласним статусом Дебрецен, Егер, Мішкольц і Ніредьгаза; Словаччина – Кошицький та Прешовський краї; Польща – 20 повітів Підкарпатського воєводства та міст Кросно, Перемишль, Жешув, Тарнобжег; Румунія – сім округів, що приєдналися у 1997 р.; Україна – Львівська, Закарпатська, Івано-Франківська і Чернівецька області
2000	<i>Верхній Прут</i>	Румунія – Сучавський і Ботошанський повіти; Молдова – Бричанський, Глоденський, Єдинецький, Окницький, Ришканський, Фалештський райони; Україна – Чернівецька та Івано-Франківська області (з жовтня 2003 р.)
2003	<i>Дніпро</i>	Білорусь – Гомельська область; Росія – Брянська область; Україна – Чернігівська область
2003	<i>Слобожанищина</i>	Росія – Белгородська область; Україна – Харківська область
2007	<i>Ярославна</i>	Росія – Курська область; Україна – Сумська область
2008	<i>Чорноморський</i>	Азербайджан, Албанія, Болгарія, Греція, Грузія, Молдова, Росія, Сербія, Румунія, Туреччина, Україна
2010	<i>Донбас</i>	Росія – Ростовська та Воронежська області; Україна – Луганська та Донецька області
2012	<i>Дністер</i>	Молдова – райони Сорока, Дондушень, Окниця, Резіна, Флорешть і Шолданешть. У лютому 2013 р. приєднався район Дубосари; Україна – Вінницька область

За час існування єврорегіону було реалізовано значну кількість проєктів різної спрямованості, в окремі роки їх число доходило до 100 од., результатами яких серед іншого стали інфраструктурна модернізація міжнародного автомобільного пункту пропуску «Ягодин-Дорогуськ», українсько-польське партнерство в освітній сфері через створення підрозділів навчальних закладів в країні-партнері, програма збереження біосферного розмаїття в межах національних природно-ландшафтних парків країн-учасниць, реалізація природоохоронних проєктів у басейні річки Західний Буг у межах екологічної програми «Чистий Буг» тощо. Подальше існування єврорегіону принесло б ще багато результатів у інфраструктурній, торгівельно-економічній, освітньо-науковій та природоохоронній сферах, які б були корисними кожній країні-учасниці та їх співдружності. Проте ранок 24 лютого 2022 р. зробив неможливим подальше існування єврорегіону Буг у трьохсторонньому складі, так як з білоруської території війська РФ почали ракетний обстріл та військовий загарбницький наступ на мирні міста й території України. Подальша транскордонна взаємодія України з регіонами країни, яка виступила спонсором та співучасником військової агресії є неможливою. Після закінчення військових дій на території України та проведення повномасштабної компанії з відбудови країни, посилена під час війни польсько-українська дружба має бути документально оформленою у межах нового транскордонного об'єднання. Головними цілями двосторонньої співпраці при цьому мають стати соціально-економічний розвиток, розв'язання екологічних проблем та заходи безпеки від зовнішніх загроз для прикордонних територій.

У єврорегіоні Нижній Дунай, створеному в 1998 р. шляхом підписання відповідної угоди, Україну представляє Одеська область. До цілей функціонування єврорегіону, відповідно до назв комісій, які створено у його організаційній структурі управління, входить регіональний й місцевий економічний розвиток, розвиток транскордонного туризму, транспорту, енергетики, сільського господарства, освіти, науки, культури та спорту, торгівлі, демографії, охорона здоров'я та розвиток соціальної сфери, захист навколишнього середовища, запобігання та ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій, безпека життя людини та боротьба зі злочинністю. Реалізація поставлених цілей здійснюється через грантові проєкти, фінансування яких забезпечують місцеві бюджети на паритетних умовах, ЄС та залучаються інші джерела. Обсяг фінансування проєктів коливається в діапазоні від 0,4 до 2,5 млн євро. Серед проєктів переважна більшість має екологічне спрямування та інфраструктурне забезпечення транскордонної співпраці. Так, реалізовано проєкти побудови комплексу заходів щодо покращення транспортного сполучення між Україною та Румунією, у тому числі паромні переправи «Рені-Тулча» та «Орлівка-Ісакча»; розвитку транскордонного біосферного резервату «Дельта Дунаю», внесеного до Всесвітньої мережі біосферних резерватів; освітнього, міжкультурного співробітництва та міжетнічного розвитку [21].

Аналіз динаміки обсягів прямих інвестицій (акціонерний капітал) з інших країн світу в економіку Одеської області за період 1994-2014 р. дозволив встановити позитивну динаміку збільшення з 1041,9 до 1423,3 млн дол. США, подальша ж тенденція зміни значень показника зазнала незначного щорічного скорочення [22]. У структурі прямих інвестицій в економіку Одеської області за країнами світу Республіка Молдова має більшу питому вагу, яка протягом часу скорочувалася з 1,49% у 2009 р. до 0,33% у 2019 р. Питома вага прямих інвестицій в регіон, що спрямовувалися з Румунії зазнала ще більшого падіння – з 0,18% у 2009 р. до 0,0008% у 2019 р. Означені тенденції скорочення обсягів прямих інвестицій можна пояснити різними причинами як економічного, так і неекономічного характеру, проте посилення співпраці у межах єврорегіону у майбутньому має стати основою для оздоровлення економіки прикордонних регіонів країн-учасниць та створення міцного підґрунтя для безпечного й взаємовигідного транскордонного співробітництва у всіх задекларованих єврорегіоном сферах діяльності.

Карпатський єврорегіон створено у лютому 1993 р. і сьогодні він являється транснаціональним об'єднанням прикордонних регіонів п'яти країн та 19 адміністративних регіонів, що робить його доволі потужним за територією (понад 161 км²) та можливостями [23]. При цьому Україна, які приєдналася до єврорегіону лише в 2000 р., лідирує у ньому за чисельністю населення та територією. Створено єврорегіон з метою покращення рівня і якості життя населення його території через беззастережне забезпечення миру та добросусідських відносин в прикордонних районах, створення

умов для підвищення ступеня прозорості державних кордонів, активізації міжнародної співпраці в економічній, соціальній, освітній, науковій, екологічній, культурній та спортивній сферах. Єврорегіон функціонує на кошти органів місцевої й регіональної влади, спонсорські внески іноземних фондів.

За час існування єврорегіону реалізовано багато спільних заходів і програм, останніми з яких є проекти SAFETISZA «Зміцнення транскордонної безпеки спільними заходами, спрямованими на запобігання паводків та затоплення внутрішніми водами у межиріччі річок Тиса і Тур» та FloodUZH «Спільні заходи із попередження природних катастроф у транскордонному басейні р. Уж» [23]. До результатів діяльності єврорегіону також слід віднести транспортно-інфраструктурну модернізацію прикордонних переходів, створення спільних підприємств, залучення іноземних інвестицій у найбільш розвинуті сфери економічної діяльності з метою їх модернізації тощо. Так, наприклад, обсяги прямих інвестицій (акціонерний капітал) з інших країн світу в економіку Івано-Франківської області за період 1994-2014 р. зросли з 615,4 до 925,9 млн дол. США [24]. При цьому у структурі прямих інвестицій в економіку Івано-Франківської області серед країн-учасниць єврорегіону позитивна динаміка спостерігається лише для Румунії (зростання з 0,04% у 2009 р. до 0,24% у 2014 р.), тоді як для трьох інших країн відбувається падіння значення показника (для Польщі з 10,1% до 4,29%, для Угорщини з 0,85% до 0,44% та для Словаччини з 0,14% до 0,03% за аналогічний період).

Через потужність, важливість та дієвість Карпатського єврорегіону його функціонуванню присвячено значну кількість наукових досліджень, більшість з яких акцентують увагу на тих проблемних аспектах, які мають бути розв'язаними найближчим часом для підвищення ефективності його діяльності. Особливо це є актуальним для України, яка за показниками соціально-економічного розвитку суттєвим чином відстає від інших чотирьох країн-учасниць єврорегіону. Так, Ю. Білан, К. Чуди-Ласковська, Е. Щигель і Т. П'єкух [25] присвятили своє дослідження порівняльному аналізу рівня життя населення країн, що входять до Карпатського єврорегіону, а саме Польщі, Румунії, Словаччини, Угорщини та України. Вихідна база дослідження представлена даними у часовому діапазоні за вісім років, що дозволило прослідкувати умовну результативність функціонування означеного транснаціонального об'єднання та поділити країни-учасниці на три кластери за рівнем та якістю життя людини в них. При цьому українські регіони, що входять до складу Карпатського єврорегіону, і у базовому, і у звітному періодах, потрапили до кластеру, що характеризувався найвищими серед регіонів показниками питомої забезпеченості населення лікарнями та ліжко-місцями у них, питомої ваги студентів серед населення та рівнем зайнятості при найнижчих питомих значеннях кількості злочинів, числа туристів, витрат на НДДКР та ВВП на душу населення. Тобто дослідження дозволило встановити, що західні регіони України у складі даного єврорегіону при недостатньому обсязі фінансування наукових досліджень та більш низькому рівні економічного розвитку ніж у зарубіжних регіонів-учасників єврорегіону, мають високий інфраструктурний потенціал медичних установ та суттєву залученість молоді до вищої освіти, що свідчить про потужний людський потенціал, для реалізації й трансформації якого в позитивну динаміку економічних показників функціонування цих регіонів та країни в цілому необхідно залучити додаткові інвестиції у грошовій та інноваційно-технологічній формах.

Н. Гринох, В. Дмитрук, Л. Дяченко та А. Князевич [26] вивчали соціально-економічні можливості та перспективи активізації транскордонного співробітництва України та Польщі в туристичній галузі у межах Карпатського єврорегіону. В основу дослідження було покладено аналіз діяльності суб'єктів туристичного ринку та характеристику ступеня насиченості об'єктами історико-культурної спадщини прикордонних територій обраних країн. Автори роблять позитивні висновки про потужний потенціал та високу активність суб'єктів туристичної галузі Львівської області України. У роботі пропонується внести суттєві зміни до стратегії розвитку туристичної галузі України через запровадження спрощеної процедури в'їзду громадян України на територію Шенгенської зони.

Г. Литвин та А. Тюшка [27] у своїй роботі вивчають діяльність Карпатського єврорегіону в контексті ефективності політики реалізації цілей сталого регіонального розвитку та роблять висновок, що внутрішній потенціал єврорегіону на час дослідження використано не в повній мірі. Автори обґрунтовують доцільність створення стратегії розвитку українських регіонів у складі

єврорегіону, метою якої має стати зменшення розриву у соціально-економічному розвитку територій, що беруть участь у транскордонному співробітництві.

Є. Виростова, З. Грабовська та А. Діоба [28] присвятили своє дослідження встановленню ступеня впливу тенденцій активізації процесів розвитку туристичної галузі країн-учасниць єврорегіону на зростання обсягу їх ВВП на душу населення. У результаті дослідження автори доводять наявність прямого зв'язку між досліджуваними показниками, проте за умови відсутності одночасного негативного впливу певних форс-мажорних чинників. Дослідження проведено для Карпатського єврорегіону, що дозволило констатувати негативний вплив різкого погіршення соціально-економічного стану України через політичну нестабільність на динаміку туристичних показників, які і до початку конфлікту були нижчими за рівень інших країн-учасниць єврорегіону. Таким чином автори підтверджують висновки попереднього дослідження про те, що Україна за окремими показниками суттєвим чином відстає від розвинених сусідніх держав, що входять до складу ЄС. Водночас у роботі наголошується, що Україна має високий потенціал у транскордонному співробітництві.

Отже, для України участь в Карпатському єврорегіоні стала реальною можливістю підвищення рівня соціально-економічного розвитку прикордонних регіонів на основі взаємовигідного обміну досвідом у тих сферах, за якими спостерігалось відставання від країн-партнерів, покращення екологічного стану прикордонних територій. При цьому, враховуючи рівень безпрецедентної підтримки та допомоги країн-партнерів Україні під час військової агресії РФ, у період післявоєнного відновлення країни мають бути створені спільні програми і проекти стабілізації та розвитку економіки прикордонних територій через розробку механізму повернення українських громадян-біженців, відкриття спільних підприємств та запровадження інвестиційних проектів відновлення української інфраструктури. Важливим питанням у післявоєнний час також має стати розвиток регіональної економіки до такого рівня, щоб створити умови для поступового скорочення болісного для України, і особливо для її західних регіонів, масового явища «заробітчанства» економічно активного та найбільш перспективного населення.

Єврорегіон Верхній Прут було створено задля поглиблення транскордонного співробітництва країн-учасниць на основі розвитку економічної, освітньої, наукової, культурної, туристичної і спортивної сфер, системи охорони здоров'я та збереження національних меншин. Діяльність єврорегіону серед іншого спрямована на розвиток торгівельно-економічних відносин між прикордонними регіонами трьох країн, модернізацію інфраструктурного забезпечення їх міжнародної діяльності, реалізацію спільних проектів, спрямованих на екологічну безпеку й охорону довкілля регіонів, захист та відновлення природних екосистем. Особливістю функціонування єврорегіону є його спрямованість на реалізацію, перш за все, екологічних проектів і відкритість для співробітництва та партнерства з будь-якими країнами та установами Європи задля досягнення поставлених цілей [29].

В межах єврорегіону реалізовано спільні міжнародні проекти, спрямовані на розвиток транспортного сполучення між прикордонними територіями країн-учасниць, освіти і науки, традиційних виробництв. Водночас досягти значного прориву у вирішенні навіть екологічних проблем країнам-учасницями єврорегіону не вдалося через обмеженість фінансування, необхідність подолання нормативно-правових розбіжностей та організаційних складнощів. Так, обсяги прямих інвестицій (акціонерний капітал) з інших країн світу в економіку Чернівецької області за період 1994-2014 р. зросли з 61,8 до 68,6 млн дол. США [30]. При цьому у структурі прямих інвестицій в економіку Чернівецької області питома вага коштів, інвестованих Румунією зросла з 4,6% у 2009 р. до 5,2% у 2014 р., тоді як для Республіки Молдова значення цього показника скоротилося відповідно з 0,4% до 0,2%. Отже, подальший розвиток та активізація діяльності єврорегіону буде потребувати збільшення його бюджету та залучення нових інвесторів.

Протягом 2003-2010 рр. Україна також стала учасницею п'яти єврорегіонів, де одним із засновників виступала РФ. Це єврорегіони Слобожанщина, Ярославна, Донбас, Дніпро й Чорноморський. В основу кожного з цих транскордонних об'єднань було покладено багаторічну плідну співпрацю у багатьох сферах життєдіяльності прикордонних регіонів, а утворення єврорегіону мало суттєвим чином посилити цю співпрацю та вивести її на новий рівень. При цьому загальними

цілями українсько-російських єврорегіонів було встановлено регіональний економічний й інфраструктурний розвиток, розвиток транспортно-комунікаційних мереж, освіти, науки, охорони здоров'я, спорту, туризму, ринку праці, захист навколишнього середовища, ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій та стихійних лих. До 2014 р. велася активна співпраця у межах кожного єврорегіону, що мало суттєвим чином підвищити рівень і якість життя населення приграничних регіонів країн-учасниць. У 2014 р. РФ неочікувано анексувала АР Крим та окупувала частину території Донецької та Луганської областей України, що призвело до неможливості подальшої співпраці у межах кожного з п'яти єврорегіонів. 24 лютого 2022 р. РФ розпочала повномасштабну війну проти України, по закінченню якої та остаточного відвойовуванню всіх територій країни керівництву держави необхідно буде розробити дієвий механізм по надійному захисту всієї протяжності державного українського кордону з країнами-агресорами.

Єврорегіон Дністер створено з метою поглиблення міжрегіональних зв'язків в економічній, торгівельній, науковій, освітній, культурній, спортивній та туристичній сферах прикордонних територій України та Республіки Молдова. Діяльність єврорегіону спрямована на реалізацію проєктів та програм енергетичної безпеки, екологічного оздоровлення та збереження екосистеми басейну річки Дністер, запровадження заходів по скороченню рівня безробіття населення, залучення інвестицій у розвиток економічного потенціалу прикордонних регіонів країн-учасниць. Існує можливість для розширення меж єврорегіону шляхом приєднання Кам'янського та Рибницького районів Придністров'я, що за сучасних геополітичних умов може стати однією з безпекових складових Європи. Якщо прослідити динаміку питомої ваги коштів, інвестованих Республікою Молдова в економіку Вінницької області в загальному обсязі прямих інвестицій (акціонерний капітал) з інших країн світу, то можна побачити їх позитивну динаміку з 0,12% у 2009 р. до 0,14% у 2014 р. [31]. Враховуючи той факт, що безпекова складова на сьогоднішній день являється визначальною для подальшого існування європейського суспільства, розвитку цього єврорегіону у майбутньому має бути приділено максимальну увагу.

Підсумовуючи проведені дослідження слід зазначити, що найбільш активним періодом функціонування кожного з єврорегіонів, де Україна виступає повноправним членом, є перше десятиріччя ХХІ ст., коли на функціонування кожного з транскордонних об'єднань виділялися достатні розміри коштів з регіональних бюджетів прикордонних територій та докладалися зусилля до залучення коштів ЄС та з інших альтернативних джерел. Останні п'ять-сім років через дію значної кількості причин різного характеру інтеграційні процеси в межах означених єврорегіонів мали тенденцію до скорочення, через що спостерігалось помітне падіння інтенсивності реалізації спільних заходів і проєктів у межах задекларованих цілей. Можливо той факт, що функціонування єврорегіонів на повну силу останніми роками не відбувалося, а інвестування в українську регіональну економіку від європейських країн-партнерів скорочувалося за обсягами із часом, серед іншого дало невірні підстави агресору думати про те, що у випадку військового нападу на територію України, вона не буде мати підтримки від сусідніх європейських країн і протягом кількох днів країну буде захоплено. Очікування РФ не виправдалися, а її терористичні дії щодо порушення цілісності незалежної держави та уставу ООН згуртували не лише європейські сусідні країни, а й весь світ у справі допомоги Україні у нерівній боротьбі. Саме тому, після закінчення військових дій нагальною задачею має стати відродження та активізація діяльності єврорегіонів Нижній Дунай, Карпатський, Верхній Прут та Дністер з метою максимального досягнення цілей кожного з них та забезпечення умов для швидкого відновлення економіки України та ЄС, створення нових безпекових гарантій існування для європейської спільноти в енергетичній, продовольчій та інших сферах. Така взаємовигідна співпраця має стати дієвою основою для підготовки до включення України в склад ЄС.

Висновки. Україна, як європейська країна, являється повноправною та досить активною учасницею глобалізаційних процесів, що у межах ЄС реалізуються на основі інструменту «Єврорегіон». Протягом 1995-2012 рр. за участі України було створено десять єврорегіонів, так як державна влада та органи регіонального управління прикордонних територій протягом всього періоду незалежності країни ведуть досить відкриту добросусідську політику конструктивної взаємодії. Саме тому зі всіма країнами, які мають спільні кордони по суші та морю з Україною було

створено певний єврорегіон. Проте у 2014 р. РФ здійснила протиправні дії стосовно суверенітету української території та кордону через що відбулася неочікувана окупація частини території України та анексія АР Крим, що автоматично унеможливило функціонування тих єврорегіонів, де країна-агресор була одним з учасників. Таким чином, вісім років тому для України припинили своє існування двосторонні україно-російські єврорегіони Слобожанщина, Ярославна, Донбас та багатосторонні – Дніпро й Чорноморський. У лютому 2022 р. РФ почала повномасштабне військове вторгнення на територію України, використовуючи для цього у тому числі й територію Республіки Білорусь, тим самим втягнувши і цю сусідню для нас країну в військову агресію проти незалежної європейської країни, якою вже більше тридцяти років є Україна. Через це подальше функціонування України у складі єврорегіону Буг також стало неможливим. Отже, на даний момент з десяти єврорегіонів, повноправну участь у створенні яких у різний час брала Україна, залишилось діючими всього чотири єврорегіони – Нижній Дунай, Карпатський, Верхній Прут та Дністер. Ці три єврорегіони мають зіграти визначальну роль у виведенні економіки України з кризового стану та швидкого відновлення у післявоєнний період. Саме тому подальші дослідження мають бути присвяченими більш глибокому вивченню потенціалу трьох актуальних на сьогодні для економічного відновлення України єврорегіонів. При цьому увага у транскордонному співробітництві має бути одночасно приділеною всім можливим напрямом співпраці від культури, туризму і освіти й до інноваційно-інвестиційної та військової сфер.

Список використаних джерел

1. European Outline Convention on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities. Council of Europe (ETS No. 106), Madrid, 21/05/1980. URL: <https://rm.coe.int/1680078b0c>.
2. European Charter of Local Self-Government. Council of Europe (ETS No. 122), Strasbourg, 15/10/1985. URL: <https://rm.coe.int/168007a088>.
3. Schmogner J. New territorial division and structural adaptation of regions. *Ekonomicky casopis*. 1994. №42 (10). pp. 756-764.
4. Greta M., Otto J. Euroregional Multifunctionality and its Importance in the Activation of Border Areas. *Comparative Economic Research-Central And Eastern Europe*. 2019. №22 (1). pp. 107-121. DOI: <https://doi.org/10.2478/cer-2019-0007>.
5. Noferini A., Berzi M., Camonita F., Durà A. Cross-border cooperation in the EU: Euroregions amid multilevel governance and re-territorialization. *European Planning Studies*. 2020. №28:1. pp. 35-56. DOI: 10.1080/09654313.2019.1623973.
6. Suchacek J., Walancik M., Wróblewski Ł., Urminský J., Drastichová M., Šotkovský I. Management of municipal development of Euroregion Beskydy in Poland and Czechia. *Polish Journal of Management Studies*. 2018. №18. pp. 358-371. DOI: 10.17512/pjms.2018.18.2.28.
7. Kurowska-Pysz J. Partnership management in polish-czech micro-projects in Euroregion Beskidy. *Proceedings of 14th International scientific conference: Economic policy in the European Union Member Countries*. 2016. PTS 1 and 2. pp. 358-367.
8. Wróblewski Ł., Dacko-Pikiewicz Z., Kašík J., Chytilová L. Building the relationship between the culture organization and clients in the cross-border market. *Polish Journal of Management Studies*. 2018. №18. pp. 402-415. DOI: 10.17512/pjms.2018.18.2.32.
9. Studzieniecki T., Jakubowski A., Meyer B. Key conditions for Euroregions development at external EU borders: A case study of the Polish-Belarusian borderland. *Regional Science Policy and Practice*. 2021. DOI: <https://doi.org/10.1111/rsp3.12414>.
10. Abrahám J. Project management and funding in the Euroregions. *Polish Journal of Management Studies*. 2017. №16(1). pp. 7-20. DOI: 10.17512/pjms.2017.16.1.01.
11. Sytnyk N., Humeniuk V., Sych O., Yasinovska I. Development of the Carpathian Region in the Context of EU Macro-Regional Strategy. *Journal of Settlements and Spatial Planning*. 2020. №11. pp. 31-43. DOI: 10.24193/JSSP.2020.1.04.
12. Marković S.S., Perić M.R., Mijatov M.B., Dragin A.S., Doljak D.L. Attitudes of the local population in border municipalities on development of sport-event tourism. *Journal of Hospitality and Tourism Research*. 2021. №45(7). pp. 1282-1302. DOI: 10.1177/1096348020927444
13. Stoffers J., Hendriks K., Habets O., Van der Heijden, B. Employability and innovative work behaviours in SMEs in a euroregion: A cross-national comparison between Belgium and the Netherlands. *Personnel Review*. 2020. №49(1), pp. 167-187. DOI: 10.1108/PR-10-2018-0387.
14. Stuss M.M., Makiela Z.J., Stańczyk I. Role of Competences of Graduates in Building Innovations via Knowledge

- Transfer in the Part of Carpathian Euroregion. *Sustainability*. 2020. №12(24):10592. DOI: <https://doi.org/10.3390/su122410592>.
15. Brand H., Hollederer A., Wolf U., Brand A. Cross-border health activities in the Euregios: good practice for better health. *Health Policy*. 2008. №86(2-3). pp. 245-54. DOI: 10.1016/j.healthpol.2007.10.015.
  16. Association Agreement between the European Union and Ukraine. Bilateral institutions of the Association Agreement between Ukraine and the EU. *Government Portal*. 2014. Official website. URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociacyu>.
  17. Association of European Border Regions. 1995. URL: <https://www.aebr.eu/members/>.
  18. Euroregion Bug. URL: <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua/mijnar.html>.
  19. Stowarzyszenie samorządów euroregionu Bug. URL: <https://web.archive.org/web/20120217191830/http://www.euroregionbug.pl/content/view/24/26/>.
  20. Прямі інвестиції (акціонерний капітал) з країн світу в економіці Волинської області у 2009–2014 роках. Головне управління статистики у Волинській області. Державна служба статистики України. URL: <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua/>.
  21. Продовжує свою роботу Генеральна Асамблея Асоціації транскордонного співробітництва «Єврорегіон Нижній Дунай». Одеська обласна рада. Офіційний веб-сайт. URL: <https://oblrada.od.gov.ua/blog/prodovzhuye-svoyu-robotu-generalna-asambleya-asotsiatsiyi-transkordonnogo-spivrobotnytstva-yevroregion-nyzhnij-dunaj/>.
  22. Прямі інвестиції (акціонерний капітал) з країн світу в економіці Одеської області у 2009–2014 роках. Головне управління статистики в Одеській області. Державна служба статистики України. URL: <http://www.od.ukrstat.gov.ua/>.
  23. Єврорегіон Карпати-Україна. URL: <https://ekarpaty.com/pro-nas/yevroregion/>.
  24. Прямі інвестиції (акціонерний капітал) з країн світу в економіці Івано-Франківської області у 2009–2014 роках. Головне управління статистики в Івано-Франківській області. Державна служба статистики України. URL: <https://ifstat.gov.ua/>.
  25. Bilan Y., Chudy-Laskowska K., Szczygiel E., Piecuch T. People's Behavior, in the Context of Living Standards Changes and Sustainable Development, Exemplified by the Carpathian Euroregion. *Acta Polytechnica Hungarica*. 2021. №18 (2). pp. 105-125. DOI: 10.12700/APH.18.2.2021.2.6.
  26. Hrynokh N., Dmytruk V., Diachenko L., Kniazevych A. Social and economic aspects of cross-border cooperation of Ukraine and Poland in the field of tourism. *Journal of Geology, Geography and Geoecology*. 2019. №28(3). pp. 432-444. DOI: <https://doi.org/https://doi.org/10.15421/111940>.
  27. Lytvyn H., Tyushka A. Rethinking the Governance-Governmentality-Governability nexus at the EU's Eastern Frontiers: the Carpathian Euroregion 2.0 and the future of EU-Ukrainian Cross-Border cooperation. *Eastern Journal of European Studies, Centre for European Studies, Alexandru Ioan Cuza University*. 2020. Vol. 11. pp. 146-183.
  28. Vyrostova E., Hrabovska Z., Dioba A. Tourism and regional growth in the Carpathian Euroregion – a panel data approach. *European journal of tourism research*. 2021. №29. DOI: <https://doi.org/10.54055/ejtr.v29i.2438>.
  29. «Єврорегіон «Верхній Прут»: досвід, особливості, виклики, шляхи інтенсифікації співробітництва. Інформаційно-аналітичний видання / Укл. Гакман С.М., Нечаєва-Юрійчук Н.В., Бройде З.С. / Наук. ред. Ярмистий М.В. Чернівці: «Букрек», 2020. 36 с.
  30. Прямі інвестиції (акціонерний капітал) з країн світу в економіці Чернівецької області у 2009–2014 роках. Головне управління статистики в Чернівецькій області. Державна служба статистики України. URL: <http://www.cv.ukrstat.gov.ua/>.
  31. Прямі інвестиції (акціонерний капітал) з країн світу в економіці Вінницької області у 2009–2014 роках. Головне управління статистики в Вінницькій області. Державна служба статистики України. URL: <https://www.vn.ukrstat.gov.ua/index.php/statistical-information/7525--2009-2014-.html>.

References

1. European Outline Convention on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities. (1980). Council of Europe (ETS No. 106), Madrid, 21/05/1980. Retrieved from: <https://rm.coe.int/1680078b0c>.
2. European Charter of Local Self-Government. (1985). Council of Europe (ETS No. 122), Strasbourg, 15/10/1985. Retrieved from: <https://rm.coe.int/168007a088>.
3. Schmogner, J. (1994). New territorial division and structural adaptation of regions. *Ekonomicky casopis*, No. 42 (10), pp. 756-764.
4. Greta, M., Otto, J. (2019). Euroregional Multifunctionality and its Importance in the Activation of Border Areas. *Comparative Economic Research-Central And Eastern Europe*, No. 22 (1), pp. 107-121. DOI: <https://doi.org/10.2478/cer-2019-0007>.

5. Noferini, A., Berzi, M., Camonita, F., Durà, A. (2020). Cross-border cooperation in the EU: Euroregions amid multilevel governance and re-territorialization. *European Planning Studies*, No. 28:1, pp. 35-56. DOI: 10.1080/09654313.2019.1623973.
6. Suchacek, J., Walancik, M., Wróblewski, Ł., Urmínský, J., Drastichová, M., Šotkovský, I. (2018). Management of municipal development of Euroregion Beskydy in Poland and Czechia. *Polish Journal of Management Studies*. No. 18, pp. 358-371. DOI: 10.17512/pjms.2018.18.2.28.
7. Kurowska-Pysz, J. (2016). Partnership management in Polish-Czech micro-projects in Euroregion Beskidy. *Proceedings of 14th International scientific conference: Economic policy in the European Union Member Countries*, PTS 1 AND 2, pp. 358-367.
8. Wróblewski, Ł., Dacko-Pikiewicz, Z., Kašík, J., Chytilová, L. (2018). Building the relationship between the culture organization and clients in the cross-border market. *Polish Journal of Management Studies*, No. 18, pp. 402-415. DOI: 10.17512/pjms.2018.18.2.32.
9. Studzieniecki, T., Jakubowski, A., Meyer, B. (2021). Key conditions for Euroregions development at external EU borders: A case study of the Polish-Belarusian borderland. *Regional Science Policy and Practice*. DOI: <https://doi.org/10.1111/rsp3.12414>.
10. Ahrhám, J. (2017). Project management and funding in the Euroregions. *Polish Journal of Management Studies*, No. 16(1), pp. 7-20. DOI: 10.17512/pjms.2017.16.1.01.
11. Sytnyk, N., Humeniuk, V., Sych, O., Yasinovska, I. (2020). Development of the Carpathian Region in the Context of EU Macro-Regional Strategy. *Journal of Settlements and Spatial Planning*, No. 11. pp. 31-43. DOI: 10.24193/JSSP.2020.1.04.
12. Marković, S.S., Perić, M.R., Mijatov, M.B., Dragin, A.S., & Doljak, D.L. (2021). Attitudes of the local population in border municipalities on development of sport-event tourism. *Journal of Hospitality and Tourism Research*, No. 45(7), pp. 1282-1302. doi:10.1177/1096348020927444
13. Stoffers, J., Hendriks, K., Habets, O., & Van der Heijden, B. (2020). Employability and innovative work behaviours in SMEs in a euroregion: A cross-national comparison between Belgium and the Netherlands. *Personnel Review*, No. 49(1), pp. 167-187. DOI:10.1108/PR-10-2018-0387.
14. Stuss, M.M., Makiela, Z.J., Stańczyk, I. (2020). Role of Competences of Graduates in Building Innovations via Knowledge Transfer in the Part of Carpathian Euroregion. *Sustainability*, No. 12(24):10592. DOI: <https://doi.org/10.3390/su122410592>.
15. Brand, H., Holleder, A., Wolf, U., Brand, A. (2008). Cross-border health activities in the Euroregions: good practice for better health. *Health Policy*, No. 86(2-3), pp. 245-54. DOI: 10.1016/j.healthpol.2007.10.015.
16. Association Agreement between the European Union and Ukraine (2014). Bilateral institutions of the Association Agreement between Ukraine and the EU. *Government Portal*. Official website. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/en/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociacyu>.
17. Association of European Border Regions (1995). Retrieved from: <https://www.aebr.eu/members/>.
18. Euroregion Bug. Retrieved from: <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua/mijnar.html>.
19. Stowarzyszenie samorządów euroregionu Bug. Retrieved from: <https://web.archive.org/web/20120217191830/http://www.euroregionbug.pl/content/view/24/26/>.
20. "Direct investments (share capital) from the countries of the world in the economy of the Volyn region in 2009-2014." ["Prjami investyciji (akcionernyj kapital) z krajn svitu v ekonomici Volynskoji oblasti u 2009–2014 rokakh"], Gholovne upravlinnja statystyky u Volynskij oblasti. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Retrieved from: <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua/>.
21. "The General Assembly of the Association for Cross-border Cooperation "Euroregion Lower Danube" continues its work" ["Prodovzhuje svoju robotu Ghegeneraljna Asambleja Asociaciji transkordonnogo spivrobotnytstva «Jevroregion Nyzhnij Dunaj»"], Odesjka oblasna rada. Oficijnyj veb-sajt. Retrieved from: <https://oblrada.od.gov.ua/blog/prodovzhuye-svoyu-robotu-generalna-asambleya-asotsiatsiyi-transkordonnogo-spivrobotnytstva-yevroregion-nyzhnij-dunaj/>.
22. "Direct investments (share capital) from the countries of the world in the economy of the Odessa region in 2009-2014." ["Prjami investyciji (akcionernyj kapital) z krajn svitu v ekonomici Odesjkoji oblasti u 2009–2014 rokakh"], Gholovne upravlinnja statystyky u Odesjkoji oblasti. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Retrieved from: <http://www.od.ukrstat.gov.ua/>.
23. "Euroregion Carpathians-Ukraine" ["Jevroregion Karpaty-Ukraina"]. Retrieved from: <https://ekarpaty.com/pro-nas/yevroregion/>.
24. "Direct investments (share capital) from the countries of the world in the economy of the Ivano-Frankivsk region in 2009-2014." ["Prjami investyciji (akcionernyj kapital) z krajn svitu v ekonomici Ivano-Frankivskoji oblasti u 2009–2014 rokakh"], Gholovne upravlinnja statystyky u Ivano-Frankivskij oblasti. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Retrieved from: <https://ifstat.gov.ua/>.
25. Bilan, Y., Chudy-Laskowska, K., Szczygieł, E., Piecuch, T. (2021). People's Behavior, in the Context of Living Standards Changes and Sustainable Development, Exemplified by the Carpathian Euroregion. *Acta Polytechnica Hungarica*, No. 18 (2), pp.105-125. DOI: 10.12700/APH.18.2.2021.2.6.

26. Hrynokh, N., Dmytruk, V., Diachenko, L., Kniazevych, A. (2019). Social and economic aspects of cross-border cooperation of Ukraine and Poland in the field of tourism. *Journal of Geology, Geography and Geoecology*, No. 28(3), pp. 432-444. DOI: <https://doi.org/https://doi.org/10.15421/111940>.
27. Lytvyn, H., Tyushka, A. (2020). Rethinking the Governance-Governmentality-Governability nexus at the EU's Eastern Frontiers: the Carpathian Euroregion 2.0 and the future of EU-Ukrainian Cross-Border cooperation, *Eastern Journal of European Studies, Centre for European Studies, Alexandru Ioan Cuza University*, vol. 11, pp. 146-183.
28. Vyrostova, E., Hrabovska, Z., Dioba, A. (2021). Tourism and regional growth in the Carpathian Euroregion – a panel data approach. *European journal of tourism research*, No. 29. DOI: <https://doi.org/10.54055/ejtr.v29i.2438>.
29. Gakman, S.M., Nechaeva-Yuriychuk, N.V., Broyde, Z.S. (2020). "Euroregion "Verkhny Prut": experience, features, challenges, ways to intensify cooperation. Information and analytical publication" ["«Jevroregion «Verkhny Prut»: dosvid, osoblyvosti, vyklyky, shljakhy intensyfikaciji spivrobotnytva. Informacijno-analitychnyj vydannja"], Chernivci: «Bukrek».
30. "Direct investments (share capital) from the countries of the world in the economy of the Chernivtsi region in 2009-2014." ["Prjami investyciji (akcionernyj kapital) z krajin svitu v ekonomici Cherniveckoji oblasti u 2009–2014 rokakh"], Gholovne upravlinnja statystyky u Cherniveckij oblasti. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Retrieved from: <http://www.cv.ukrstat.gov.ua/>.
31. "Direct investments (share capital) from the countries of the world in the economy of the Vinnytsia region in 2009-2014." ["Prjami investyciji (akcionernyj kapital) z krajin svitu v ekonomici Vinnycckoji oblasti u 2009–2014 rokakh"], Gholovne upravlinnja statystyky u Vinnycckij oblasti. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Retrieved from: <https://www.vn.ukrstat.gov.ua/index.php/statistical-information/7525--2009-2014-.html>.

O.V. Zakharova

PARTICIPATION OF UKRAINE IN THE FUNCTIONING OF EUROREGIONS

Ukraine, as a European country, is a full-fledged and quite active participant in the globalization processes that are implemented within the EU on the basis of the Euroregion tool. During 1995-2012 ten Euroregions were created with the participation of Ukraine, since the state authorities and regional authorities of the border territories have been pursuing a fairly open, good-neighborly policy of constructive interaction throughout the entire period of the country's independence. That is why a certain euroregion was created with all countries that have common borders in essence and sea with Ukraine. However, in 2014, the Russian Federation committed illegal actions against the sovereignty of Ukrainian territory and borders due to the unexpected occupation of part of the territory of Ukraine and the annexation of the Autonomous Republic of Crimea, which automatically excluded the possibility of functioning of those euroregions where the aggressor country was one of the participants. Thus, eight years ago, for Ukraine, the bilateral Ukrainian-Russian euroregions Slobozhanshchina, Yaroslavna, Donbass and the multilateral ones - the Dnieper and the Black Sea - ceased to exist. In February 2022, the Russian Federation launched a full-scale military invasion of the territory of Ukraine, using for this, among other things, the territory of the Republic of Belarus, thereby drawing this neighboring country into military aggression against an independent European country, which Ukraine has been for more than thirty years. Therefore, the further functioning of Ukraine as part of the Euroregion Bug also became impossible. So, at the moment, out of ten euroregions, full participation in the creation of which Ukraine took at different times, only four euroregions remained active - the Lower Danube, the Carpathian, the Upper Prut and the Dniester. These three Euroregions should play a decisive role in bringing the Ukrainian economy out of crisis and rapid recovery in the post-war period. That is why further research should be devoted to a deeper study of the potential of the three euroregions that are relevant today for the economic recovery of Ukraine. At the same time, attention in cross-border cooperation should be simultaneously paid to all possible areas of cooperation from culture, tourism and education to innovation-investment and military spheres.

Keywords: euroregion, Ukraine, cross-border cooperation, socio-economic development, regional development.

Стаття надійшла до редакції 15.03.2022

DOI 10.24025/2306-4420.64.2022.255966

Захарова О.В., д.е.н., професор, професор кафедри економіки та управління, Черкаський державний технологічний університет

e-mail: bonheur5576@gmail.com

ORCID 0000-0001-5793-6203

Zakharova O.V., Doctor of Economics, Professor, Professor Department of Economics and Management, Cherkasy State Technological University